

Expressen, 12 nov 2019.

Per Wirtén

Minnen, nördiga utgrävningar av ryska avantgardister och en romantisk kärlekshistoria.

Per Wirtén golvas av Dubravka Ugresic mäktiga totalroman "Räven".

Efter de sista orden i "Räven" kom min reaktion spontant och utan hindrande eftertanke. Den gick inte att hålla tillbaka. Jag applåderade. Det måste ha varit första gången. Jag kände mig lite överrumplad. Men lycklig. **Dubravka Ugresic** är tillbaka. Och "Räven" är en storslagen, mäktig och hälsosamt svårsummerad roman.

Roman? Nej, jag vet inte. Eller kanske ändå.

I boken rör hon sig som en rastlös exilakrobat mellan Europas städer. Moskva, Neapel, London, hennes gamla hemstad Zagreb och hennes nya Amsterdam. Och lika rastlöst mellan egna minnen, förströdda noteringar på små papperslappar, en romantisk kärlekshistoria mellan de gamla kroatiska minfälten, nördiga utgrävningar av ryska avantgardister som försvann under Stalinterrorn, samtal på caféer och essäistiska reflektioner om sambanden mellan liv och skrivande. Vad är en författare? Hur blir en berättelse till? Egentligen. Och samtidigt är det som att läsa en fantastiskt svirrande roman.

**"Man känner vinddraget från de tillfälligheter som kastar det invanda över ända.
Puff, så är allt borta".**

Jag minns hur hon kom ut ur de jugoslaviska krigen för drygt tjugo år sedan med just den här typen av skrivande, ett slags modern totallitteratur, i underbara "Den ovillkorliga kapitulationens museum". Många läste och tog intryck. Den var en aha-upplevelse och blev utgångspunkt för en våg av intellektuell autofiktion. Hon var kvick, uppfinningsrik och allvarlig.

Då skrev hon i början av en kort europeisk epok när allt kändes möjligt. Nu återkommer hon i samma stil när den ser ut att slockna och nya ormägg matas in i inkubatorerna. De båda böckerna bör läsas tillsammans, och bildar då ett bestående mästerverk, en kontinental generationsroman.

De beskriver en väg från krigsgalenskapen i Kroatien till det förenade Europa, som aldrig ger någon riktig överblick, ingen fast förankring, inget hemlandskap. Endast förlusterna är bestående. Stilen hon mejslade fram är därför både fragmentiserad och allomfattande, djupt personlig och ytterst politisk på en och samma gång. ”Räven” är full av lösa trådar, obesvarade frågor och avbrutna undersökningar. Så måste det ju vara. Sådant blev livet. Sådant är Europa.

“Så vad är då en författare? En listig räv i högt gräs, svarar hon”.

Jag märker att det låter abstrakt och teoretiskt. Men inte alls. Ugresic har en sällsynt förmåga att långsamt innesluta läsaren i ett både intimt och spirituellt samtal om hennes liv, om våra liv. Man känner vinddraget från de tillfälligheter som kastar det invanda över ända. Puff, så är allt borta.

Så vad är då en författare? En listig räv i högt gräs, svarar hon. Men jag tror hon har fel. Författaren är en människa som genom att skriva förgäves försöker rädda sig från den ofrånkomliga osäkerheten, alltid orolig, alltid i rörelse. Som Dubravka Ugresic, ungefär.

*Per Wirtén är författare och medarbetare på Expressens kultursida. Hans senaste bok är **”Är vi framme snart? Drömmen om Europas förenta stater”**.*